

NİKOLAY GOGOL

Burun

NIKOLAY GOGOL

BURUN

Can Klasik

Burun, Nikolay Gogol

Rusça aslından çeviren: Mehmet Yılmaz

Hoc

İlk baskı: Sovremennik, 1836

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: Azbuka, 2016

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mayıs 2021, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 8000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Uğur Büke

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak ve iç illüstrasyonlar: Cansu Bayrambey

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-5121-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750751219

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

NIKOLAY GOGOL

BURUN

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Mehmet Yılmaz

♥can

Nikolay Gogol'ün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Taras Bulba, 2007

Neva Bulvarı, 2020

Palto, 2020

NİKOLAY GOGOL, 1809'da Ukrayna'da doğdu. Halk kültürünü yansıtmakla birlikte alışılmışın dışına çıkan ilk öyküleri Rus edebiyatına yeni ve diri bir hava getirdi. Genç yaşında ünlenen Gogol'ün ilk hayranları arasında şair Aleksandr Puşkin ve eleştirmen Vissarion Belinski de vardı. *Mirgorod Öyküleri* ve *Petersburg Öyküleri*, Gogol'ün Rus edebiyatındaki yerini daha da sağlamlaştırdı. Çar I. Nikolay dönemindeki yozlaşmış bürokrasiyi acımasızca alaya alan *Müfettiş* adlı güldürüsünün gerici basından gördüğü büyük tepki üzerine Rusya'dan ayrılmak zorunda kalan Gogol, çeşitli aralarla 1842'ye kadar Roma'da yaşadı. *Ölü Canlar* adlı romanı, serflik düzeni ve devlet yönetimindeki adaletsizlikleriyle feodal Rusya'yı yansıtıyordu. Gogol'ü ününün doruğuna ulaştıran yapıtı *Ölü Canlar* oldu. Rus edebiyatının öncü isimlerinden kabul edilen Gogol, yaşamının son döneminde ruhsal bunalımlar geçirip 1852'de Moskova'da öldü.

MEHMET YILMAZ, 1956'da Eskişehir'de doğdu. 1981'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1983'te Konstantin Paustovski'nin öykülerinden derlediği *Taşan Irmaklar*'ı yayımlandı. Çevirdiği eserler arasında *Diriliş* (Tolstoy), *Ateş Meleği* (Valeri Brüsov) yer alır. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi olan Mehmet Yılmaz, Bodrum'da yaşıyor.

I.

25 Mart'ta Petersburg'da çok garip bir olay oldu. Voznesenski Bulvarı'nda yaşayan berber İvan Yakovleviç (tabelasındaki soyadı silinip gitmiş, – yanağı sabunlu bir adamla, “hacamat yapılır” yazısından başka doğru dürüst bir şey görünmez olmuştu) oldukça erken uyandı ve kızarmış ekmek kokusu aldı. Yatağında hafifçe doğrulunca, kahve içmeye bayılan, çok saygın bir hanımefendi olan karısının, ocaktan yeni pişmiş ekmekleri çıkardığını gördü.

“Bugün, Praskovya Osipovna, kahve içmeyeceğim,” dedi İvan Yakovleviç, “onun yerine sıcak bir somunla soğan yemek istiyorum.” (Aslında İvan Yakovleviç hem onu hem de diğerini isterdi ama her ikisini birden istemenin kesinlikle imkânsız olduğunu biliyordu; zira Praskovya Osipovna böyle arsızlıklardan hiç hoşlanmazdı.)

“Bırak salak herif ekmek yesin; benim için daha iyi. Bana fazladan bir fincan kahve kalır,” diye aklından geçirdi karısı.

Masanın üzerine bir somun fırlattı.

İvan Yakovleviç kibarlık olsun diye entarisinin üzerine ceketini giydi ve masanın başına kurulup iki baş soğan soydu, üzerine tuz döktü, eline bıçak alıp yüzüne anlamlı bir ifade vererek ekmeği kesmeye koyuldu. Ekmeği ikiye kesince, ortasına baktı ve şaşkınlıkla içinde beyaz bir şeyin durduğunu gördü. İvan Yakovleviç bıçağın ucuyla dikkatle ekmeği oydu ve parmağıyla yokladı.

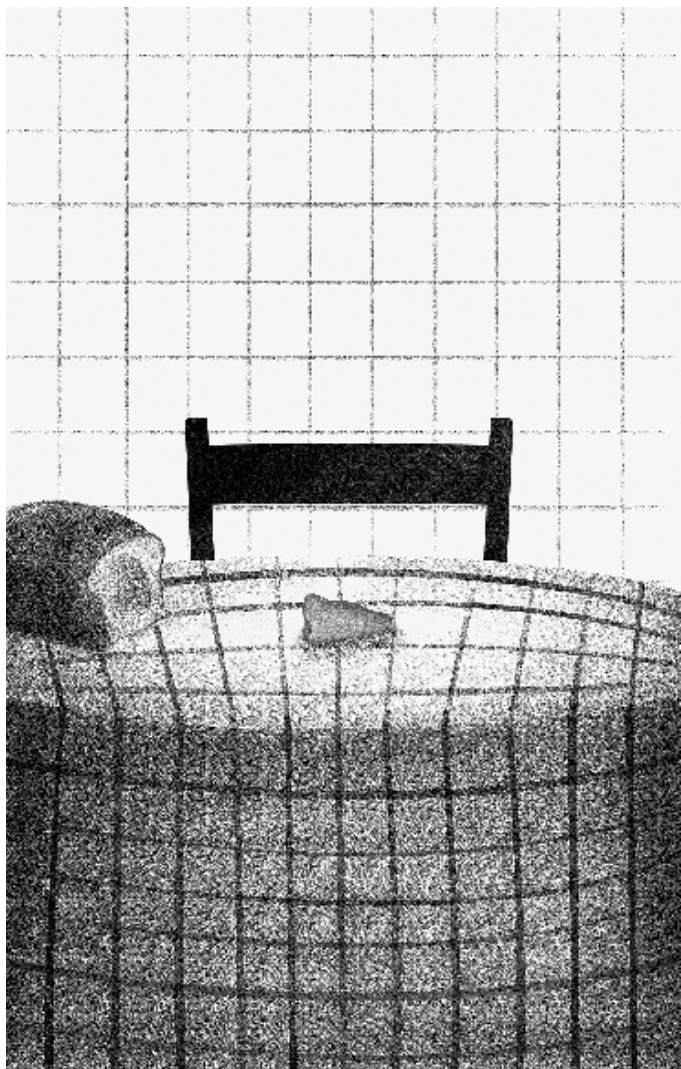
“Sert bir şey,” dedi kendi kendine. “Ne olabilir ki?”

Parmaklarını sokup dışarı çıkardı: Burun!.. İvan Yakovleviç’in kolları iki yanına düştü; gözlerini ovuşturmaya ve eliyle yoklamaya başladı; burun, kesinlikle bir burundu bu! Üstelik de tanıdık birininmiş gibi geliyordu. İvan Yakovleviç’in yüzünde bir korku belirdi. Ancak onun bu korkusu, karısının kapıldığı öfke yanında hiç kalırdı.

“Canavar, ne yaptın sen, birinin burnunu mu kestin yoksa?” diye öfkeyle bağırdı karısı. “Düzenbaz! Ayyaş! Şimdi seni polise ihbar edeceğim. Seni çapulcu seni! Zaten üç kişiden duydum, tıraş ederken insanların burnunu koparacakmış gibi çekiyormuşsun.”

Ama İvan Yakovleviç adeta yarı ölüye dönmüştü. Bu burun her çarşamba ve pazar tıraş ettiği Bakanlık Uzmanı Kovalyov’dan başkasının olamazdı, onu tanımıştı.

“Dur, Praskovya Osipovna! Bir bez parçasına sarıp bir köşeye koyayım, bırakalım orada birazcık dursun, sonra götürürüm.”

“Bunu duymak bile istemiyorum! Kesik bir burunun odamda durmasına müsaade mi edeceğim? Seni bencil kemik torbası! Usturayı kayışla bilemeyi beceriyorsun ama nasıl kullanılacağını bilemiyorsun, utanmaz, aşağılık herif! Senin yerine polise ben hesap vereyim öyle mi? Seni iftiracı, odun kafalı aptal! Al götür onu! Defol! Nereye istersen oraya götür! Bir daha gözüm görmesin!”

İvan Yakovleviç tam anlamıyla perişan bir haldeydi. Düşünüyor, taşınıyor ama bir türlü olanlara akıl erdiremiyordu.

“Bunun nasıl olduğunu şeytan bilir,” dedi sonunda kulağının arkasını kaşıyarak. “Yoksa dün eve döndüğümde sarhoş muydum, sanırım şu anda bunun için bir şey diyemem. Ancak bütün bu belirtilere bakılırsa kötü bir şeyler olduğu kesin. Hadi ekmek pişen bir şey ama burun hiç de öyle değil. Hiçbir şey anlamıyorum!”

İvan Yakovleviç sustu. Polisin üzerinde burnu bulacağı ve onu suçlayacağı düşüncesi tam anlamıyla aklını başından almıştı. Artık polislerin gümüş sırma işli kırmızı yakalarını, kılıçlarını görür gibi oluyor... ve zangır zangır titriyordu. Sonunda iç çamaşırlarını ve çizmelerini aldı, bütün bu paçavraları giydi ve Praskovya Osipovna'nın olmayacak öğütleri eşliğinde burnu bir beze sarıp sokağa çıktı.

Burnu bir yerlere sokuşturmak istiyordu; ya bir kapının altından atacak ya da kazara düşürmüş gibi yapıp bir ara sokağa sapıverecekti. Ama aksilik bu ya, bir tanıdıkla karşılaştı, adam hemen onu soru

yağmuruna tutmaya başladı. “Nereye gidiyorsun?” “Sabah sabah kimi tıraş edeceksin?” Öyle ki İvan Yakovleviç bir türlü burundan kurtulma fırsatı bulamadı. Bir başka kez de tam burnu düşürmüştü ki, bir bekçi uzaktan teberiyle göstererek, “Hey sen, bir şey düşürdün, al onu!” diye seslendi. İvan Yakovleviç de burnu alıp hemen cebine sokuşturmak zorunda kaldı. Umutsuzluğa kapılmıştı, dükkânlar, tezgâhlar açıldıkça sokakta da kalabalık artıyordu. İsaak Köprüsü’ne gitmeye karar verdi; burnu bir şekilde Neva Nehri’ne fırlatıp atamaz mıydı?

Bağışlayın, kabahat benim, pek çok yönden saygıdeğer bir insan olan İvan Yakovleviç hakkında bu âna kadar tek kelime etmedim.

İvan Yakovleviç her namuslu Rus esnafı gibi korkunç bir ayyaştı. Her gün başkalarının sakalını kesmesine rağmen kendi çenesi tıraş yüzü görmemişti. İvan Yakovleviç’in frakı (İvan Yakovleviç asla redingotla dolaşmazdı) alacalı bulacalıydı; daha doğrusu siyahtı ama elma büyüklüğünde kahverengi-sarı ve gri lekelerle kaplıydı. Yakası kirden parlıyor, üç düğmenin yerinden de yalnızca minik minik iplikler sarkıyordu. İvan Yakovleviç arsızdı; Bakanlık Uzmanı Kovalyov ne zaman tıraş olsa, “İvan Yakovleviç, ellerin hep pis pis kokuyor!” derdi, bunun üzerine İvan Yakovleviç de, “Niye kötü kokacaktım ki?” diyerek ona soruyla karşılık verirdi. Bakanlık uzmanı, “Nereden bileyim kardeşim, pis pis kokuyor işte,” der, bunun üzerine İvan Yakovleviç de enfiyesini çekip onun yanaklarını, burnunun ve çenesinin altı-

nı, kulağının arkasına varıncaya kadar canı nereyi isterse orasını sabunlardı.

Bu saygıdeğer yurttaş artık İsaak Köprüsü'nde idi. Öncelikle etrafına bir göz attı; sonra çok balık var mı diye köprü'nün altına bakmak istiyormuş gibi korkuluğa yaslanıp beze sarılı burnu yavaşça atıverdi. Üzerinden bir anda büyük bir yük kalkmış gibi hissetti. Hatta gülümsedi İvan Yakovleviç. Sonra memurların sakallarını tıraş etmeye gideceğine, bir bardak punç içmek için tabelasında "Yemek ve Çay" yazan dükkâna yöneldiği sırada, birden köprü'nün sonunda geniş favorileri, üçgen şapkası ve kılıcıyla üzerinden heybet akan mahalle polisini gördü ve donakaldı; bu arada polis ona parmağıyla işaret etmiş ve, "Gel bakalım buraya, azizim!" demişti.

Böyle durumlarda nasıl davranılması gerektiğini iyi bilen İvan Yakovleviç daha uzaktan şapkasını çıkardı ve polis memuruna yaklaşıncaya, "İyi günler dilerim muhterem efendim," dedi.

"Hayır, hayır, kardeşim, sen boş ver şimdi iyi günler dilemeyi, efendimi falan da söyle bakalım, köprü'nün üzerinde durmuş ne yapıyordun?"

"Tanrı biliyor ya efendim, müşterimi tıraş etmeye gidiyordum, o arada nehir hızlı mı akıyor diye bakayım dedim."

"Atıyorsun, atıyorsun! Bu palavralarla kurtulamazsın. Adam gibi cevap ver bakalım!"

"Efendim, sizi haftada iki, hatta üç kez hiç itiraz etmeden tıraş etmeye hazırım," diye karşılık verdi İvan Yakovleviç.

Burun, Rus gerçeççiliğinin öncüsü Gogol'ün monarşinin hüküm sürdüğü çarlık döneminde kaleme aldığı **Petersburg Öyküleri** derlemesi içinde yer alan öykülerden biri. Ait olduğu yüzü terk eden bir burnun ve o burnun sahibi devlet memurunun gerçeçüstü hikâyesini anlatıyormuş gibi gözükse de, dönemin Rusya'sına ve Rus toplumuna dair son derece gerçeççi bir bakış açısı sunan **Burun** aynı zamanda bir hiciv şaheseri.

"Gogol uzun süre bu şakanın basılmasını istemedi; ama biz, bu öyküde öyle şaşırtıcı, akla sığmaz, neşeli, özgün şeyler bulduk ki öykünün elyazmasının bize verdiği zevki okuyucularımızla paylaşmaya razı olması için kendisini güçlükle kandırabildik."

Aleksandr Puşkin

#kısaklasikler #rusklasikleri #rusgerçeççiliği #devletmemuru #bürokrasi
#hiciv

Kapak illüstrasyonu: Cansu Bayrambey

